

Rozmyślania

Dwa życiorysy

Mamy w Polsce bardzo gorący okres – za pasem wybory prezydenckie, a za kilka miesięcy – parlamentarne. Praktycznie całe obecne życie społeczne kraju podporządkowane jest wyścigowi, którego meta znajduje się w Pałacu Namiestnikowskim w Warszawie. W natłoku informacji kto, kiedy, z kim, dlaczego, po co, za ile, uykają wiadomości z innych dziedzin. I tak, prawie niezauważone, umknęły nam informacje, że zmarli dwaj nobliści – Tomas Gösta Tranströmer i Günter Grass.

ANDRZEJ DĘBKOWSKI

Tomas Gösta Tranströmer (ur. 1931) – to najwybitniejszy współczesny poeta szwedzki. Od wielu lat był wymieniany jako potencjalny kandydat do literackiej Nagrody Nobla, którą ostatecznie otrzymał w październiku roku 2011, za *skondensowane, przezroczyste obrazy dające nam świeży dostęp do rzeczywistości* – tak napisał o nim Komitet Noblowski.

Tomas Gösta Tranströmer

Studiował historię literatury i religię, a także psychologię w sztokholmskiej szkole

wyższej. Był asystentem w Instytucie Psychometrii. W latach 1960-1966 pracował jako psycholog w zakładzie poprawczym w pobliżu Linköping. W 1980 roku otrzymał zatrudnienie w instytucie rynku pracy w Västerås.

W 1990 roku przeżył udar mózgu. Częściowo sparaliżowany w następstwie choroby, poświęcił się odąd twórczości poetyckiej jako głównemu zajęciu. Mimo niedowładów oraz (częściowej) utraty mowy nie zaprzestał prowadzenia aktywnego trybu życia i spotykania się z czytelnikami.

Poezję Tranströmera cechuje duża zwieźłość. Pisał o doznaniach religijnych, jego wiersze ujawniają inspiracje muzyczne (poeta grał na fortepianie i organach), poruszają problemy zagubienia człowieka we współczesnym świecie. Język poezji Tranströmera jest wyciszony, jednocześnie w utworach spotyka się obrazy pełne paradoksów.

W 1990 roku za *För levande och döda* otrzymał Nagrodę literacką Rady Nordyckiej. 21 września 1990 roku został uhonorowany tytułem doktora *honoris causa* uniwersytetu w Sztokholmie. W 1996 roku otrzymał nagrodę im. Augusta Strindberga za *Sorgegondolen*. Zmarł 26 marca 2015 roku po krótkiej chorobie.

O ile życie Tranströmera było dość proste i jednoznaczne, nie możemy tego samego powiedzieć o Güntherze Grassie. To jeden z najwybitniejszych pisarzy niemieckich XX wieku, laureat Literackiej Nagrody Nobla. Urodził się 16 października 1927 roku w Wolnym Mieście Gdańsku. Dzieciństwo spędził w Wolnym Mieście Gdańsku. W 1942 roku zgłosił się do służby w niemieckiej marynarce wojennej jednakże z powodu młodego wieku nie został przyjęty. W 1943 powołano go wraz z całym jego rocznikiem do paramilitarnej Służby Pracy Rzeszy (RAD). W 1944 roku został wcielony do Waffen-SS w dziesiątej dywizji pancerniej „Fruntsberg”; został ranny.

Po wojnie pracował jako rolnik, górnik, a także muzyk jazzowy. W latach 1949-53 studiował rzeźbę na Akademii Sztuk Pięknych w Duesseldorfie. Mówił o sobie, że jest pisarzem i plastykiem.

Należał do legendarnej grupy literackiej 47, skupiającej przez 20 lat wielu wybitnych pisarzy niemieckojęzycznych. Zadebiutował w 1956 roku tomikiem wierszy i prozy „Zalety wietrznych kur”. Jego talent eksplodował trzy lata później najsłynniejszym do dziś dziełem w jego dorobku – „Blaszany bębenkiem”. Stanowi ono pierwszą część tzw. Trylogii Gdańskiej, na którą złożyły się poza tym długie opowiadanie „Kot i mysz” oraz powieść „Psie lata”. Grass przedstawił w niej *groteskową panoramę niemieckiej historii od połowy lat 20., zwłaszcza zaś karykaturalnie zdeformowany obraz zachowań klasy średniej, dając świadectwo spustoszeniom, jakich okres faszyzmu dokonał w psychice Niemców.*

Utwory i wypowiedzi pisarza niejedno-

krotnie wywoływały kontrowersje. Za wiersz, w którym oskarża Izrael o to, że stanowi zagrożenie dla świata, dostał zakaz wjazdu do tego kraju. Oburzenie wywołały sceny obrony Poczty Polskiej z „Blaszanego bębenka”, w których pocztowcy piją alkohol i grają w karty. Kilka lat temu z tego powodu przeciwko wizycie Grassa w Gdańsku protestowali posłowie PiS.

W 2006 roku po wydaniu książki „Przy obieraniu cebuli” wybuchł skandal. Grass opisał w niej swoje nieznane wcześniej wojenne losy i służbę w Waffen-SS uznanej przez Trybunał w Norymberdze za organizację zbrodniczą. Do 10. Dywizji Pancerniej SS Frundsberg został wcielony jako 17-latek. – Król jest nagi. Zatajając przeszłość, moralista stracił autorytet – twierdzili jego biografowie, przypominając, że od dziesięcioleci pisarz był symbolem sprzeciwu wobec manipulowania przez Niemców historią.

W styczniu 2014 roku Grass w wywiadzie udzielonym gazecie „Passauer Neue Presse” powiedział, że „nie sądzi, żeby dał radę napisać kolejną powieść”. – Zdrowie nie pozwala mi już podejmować projektów obliczonych na pięć czy sześć lat, a tyle trzeba, żeby dobrze zdokumentować powieść.

Günter Grass

W październiku 2014 roku Grass odsłonił w Gdańsku rzeźbę swojego autorstwa „Turbot pochwycony” (przy ulicy Szerokiej, przed Gdańską Galerią Günтера Grassa). „Dziś spełnia się moje marzenie, bo moje książki wydawane w języku polskim są czytane i publikowane w Gdańsku, moje grafiki wiszą na ścianach gdańskiej galerii” – mówił wtedy Grass. W 1993 roku radni Gdańska przyznali pisarzowi tytuł honorowego obywatela miasta chociaż nie obyło się bez sprzeciwu wielu środowisk.

Günter Grass zmarł 13 kwietnia 2015 roku. Prezydent Niemiec Joachim Gauck napisał w piśmie kondolencyjnym do wdowy pisarza: „W jego powieściach, opowiadaniach i w jego poezji odbijają się wielkie nadzieje i pomyłki całego pokolenia (...) Pozostał przez całe życie walecznym i upartym twórcą politycznym, który nie obawiał się sporów i krytyki, mieszał się – pokazując, że ma cięty język – do politycznych debat i wpływał na nie”.

